

Оксана ОЛІЙНИК

здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти
спеціальності 016 Спеціальна освіта
(Олігофренопедагогіка)
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка
Науковий керівник – **Дмитрієва О.І.**,
канд. пед. наук, доцент

ТРУДНОЩІ КОМАНДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПІД ЧАС ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОРЕБАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

У статті висвітлено тему труднощів командної взаємодії під час психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. Автори проаналізували роль командної взаємодії реалізаторів індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами, а також визначили шляхи ефективної співпраці як необхідної передумови забезпечення ефективності інклюзивного навчання. Висвітлено, що для ефективності командної взаємодії, необхідна тісна співпраця учасників команди психолого-педагогічного супроводу, яка є суттєвим чинником у структурі професійного співробітництва під час супроводу дитини з особливим освітніми потребами в інклюзивному просторі.

Ключові слова: співпраця фахівців, інклюзивне навчання, діти з особливими освітніми потребами, КППС.

O. OLIYNYK. DIFFICULTIES OF TEAM INTERACTION DURING THE PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT OF CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS IN THE CONDITIONS OF INCLUSIVE EDUCATION

The article addresses the challenges of team interaction during the psychological and pedagogical support of children with special educational needs in inclusive education settings. The authors analyse the role of team interaction among implementers of an individual development program for a child with special educational needs and identify effective ways of cooperation as a necessary precondition for ensuring the effectiveness of inclusive education. They emphasise that close cooperation among the members of the psychological and pedagogical support team is essential for effective team interaction, which is a crucial factor in professional collaboration during the support of children with special educational needs in an inclusive environment.

Key words: specialists' cooperation, inclusive education, children with special educational needs, Team of Psychological and Pedagogical Support.

Постановка проблеми. Питання співпраці учасників команди психолого-педагогічного супроводу на сьогоднішній день є надзвичайно важливим, оскільки в практиці зустрічаються багато викликів і бар'єрів, що стосуються підтримки дитини з ООП в інклюзивному середовищі. Дедалі частіше спостерігається тенденція до збільшення кількості дітей з ООП, які здобувають освіту за інклюзивною формою навчання, що вимагає від реалізаторів ІПР тісної співпраці, яка ґрунтується на розумінні, взаємодопомозі, постійній підтримці, задля створення якісного освітнього маршруту для дитини з ООП та досягнення поставлених цілей.

Недостатня готовність фахівців до співпраці або не розуміння проблем супроводу дітей з ООП (особливостей супроводу) може мати неабиякий негативний вплив на успішну реалізацію індивідуальної траєкторії розвитку дитини в інклюзивному просторі. На сьогоднішній день головною метою у супроводі дитини з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі є розробка методів та способів співпраці команди супроводу щодо досягнення поставлених цілей, та максимальної спільної підтримки учнів.

Аналіз досліджень і публікацій показує, що питання труднощів співпраці учасників команди психолого педагогічного супроводу є актуальною проблемою «інклюзивного сьогодення» та активно висвітлюється у працях сучасних українських вчених – педагогів Буйняк М., Гаяш О., Дмитрієвої О., Колупаєвої А., Миронової С., Таранченко О. та інших науковців. Проведений аналіз вказує, що ефективність роботи команди супроводу залежить від кількох ключових чинників: чіткої комунікації, спільних цілей, розподілу обов'язків, довіри та співпраці між членами команди. Крім того важливою умовою є ефективне керівництво, яке сприятиме організації робочих процесів та забезпеченню необхідними ресурсами для досягнення цілей.

За результатами аналізу літературних джерел, питання труднощів командної взаємодії в супроводі дитини з ООП в інклюзивному просторі потребує подальшого вивчення у сучасній педагогіці.

Метою статті є висвітлення проблеми співпраці та способів налагодження спільної діяльності учасників КППС в інклюзивному навчальному закладі як необхідної передумови забезпечення ефективності психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами.

Виклад основного матеріалу. В умовах закладу загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням особлива увага приділяється психолого-педагогічному супроводу дитини з особливими освітніми потребами, що здійснюється за умови взаємоузгодженої комплексної діяльності мультидисциплінарної команди фахівців та батьків дитини, яка спрямована на створення необхідних умов, для забезпечення підтримки та супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Така підтримка є важливою та актуальною на сьогоднішній день, адже дозволяє краще розуміти потреби дітей і створювати індивідуальні підходи до навчання та розвитку. Така співпраця є поєднанням професійних знань всіх учасників команди для підтримки та розвитку дітей з особливими потребами в інклюзивному просторі та сприяє створенню оптимального середовища для розвитку та навчання кожної дитини, а також ініціює взаємодію між педагогами, психологами, батьками та іншими фахівцями з метою впровадження індивідуалізованих стратегій, що, у свою чергу, допомагає забезпечити кожній дитині якісну освіту та підтримку у власному розвитку.

Діяльність команди психолого-педагогічного супроводу, її склад, функції, кількість засідань та умови скликань позачергових засідань зазначена у нормативно-правовій документації [2; 5]. Відповідно до Постанови, діяльність КППС базується на принципах поваги до індивідуальних особливостей дитини з ООП, дотримання інтересів дитини з ООП, недопущення дискримінації та порушення її прав, командному підході, активній співпраці з батьками дитини з ООП, залучення їх до освітнього процесу і розробки ІПР, міжвідомчій співпраці [3; 4]. Але труднощі співпраці в КППС можуть виникати через різницю підходів до роботи, нерозуміння ролей членів команди, відсутність ефективного комунікаційного процесу, недостатність фахового рівня учасників, та ін. Ці чинники сприяють виникненню цілої низки питань та бар'єрів, які, на жаль, гальмують освітній процес дитини з особливими освітніми потребами та викликають «непорозуміння» між учасниками, що є перешкодою для досягнення поставлених цілей та порушення освітньої траєкторії дитини в інклюзивному просторі. Серед труднощів, які виникають в КППС можна визначити наступні: недостатня чи неефективна комунікація між членами команди, різниця у стилі спілкування чи непорозуміння; відсутність

єдиної стратегії в команді психолого-педагогічного супроводу, яка породжує невпевненість та розбіжність в діяльності; недостатність зворотного зв'язку, нечіткість у завданнях чи нерозуміння обов'язків кожного члена команди, а також розходження у фахових поглядах, конкуренція за ресурси в команді супроводу.

Такі труднощі сприяють виникненню проблеми з координацією в роботі команди психолого-педагогічного супроводу. Вирішення цих проблемних питань передбачає встановлення ефективних систем комунікації, регулярні зустрічі для обговорення планів та практик, а також чітке визначення ролей та відповідальності. Тому важливо створити атмосферу відкритості та взаєморозуміння, де члени команди можуть обговорювати свої погляди, а також шукати компроміси, які задовольнятимуть інтереси всіх сторін. Конструктивний діалог і взаємна повага до різноманітності фахових думок можуть зміцнити співпрацю в команді. Важливо встановити чіткі пріоритети, спільно обговорити потреби команди та розробити стратегії ефективного використання ресурсів. Важливим є створення сприятливого середовища для обміну досвідом та навчання один від одного, оскільки професіонали мають різну підготовку та досвід, що може вплинути на їхню здатність ефективно працювати разом. Підтримка, наставництво та розвиток професійних програм можуть допомогти вирівняти рівні кваліфікації та покращити колективну ефективність команди, а також уникнути конфліктів. Координація спільних зусиль може бути складною, коли існують різні підходи до виховання та навчання дітей. Часто фахівці перевантажені роботою, що може призвести до вигоряння та зниження якості виконання поставлених цілей, викликати втому, стрес та недостатню увагу до вихованця. Тому для забезпечення якісного психолого-педагогічного супроводу є важливим ефективне планування часу, розподілення завдань та забезпечення можливості для відновлення сил. Ефективна комунікація та взаєморозуміння важливі для успішної роботи команди психолого-педагогічного супроводу, тому необхідно активно вдосконалювати навички спілкування та спільно працювати над розв'язанням можливих конфліктів. Важливим в роботі є розробка чіткого плану дій, визначення цілей та ролей для розуміння свого внеску в діяльність команди. Спільна стратегія сприяє координації та досягненню оптимальних результатів у психолого-педагогічному

супроводі. Варто зазначити, що процес співпраці учасників КППС є важким і тривалим, тому першочергово потрібно визначити єдину мету і активно працювати над створенням ефективних комунікаційних каналів, чітко розподіляти обов'язки і ресурси, розв'язувати конфлікти конструктивно, підвищувати кваліфікацію фахівців та влаштовувати регулярні зустрічі для планування та оцінки спільної діяльності [4]. Кожен учасник команди супроводу має розуміти, що результативність роботи залежить від координованості дій усіх її членів, яка базується на міждисциплінарному підході, що передбачає взаємодію спеціалістів багатьох галузей (загальна і спеціальна педагогіка, психологія, тощо) та дає змогу комплексно організувати освітній та виховний процеси [2].

Для забезпечення результативності команди психолого-педагогічного супроводу важливо використовувати наступні засоби: систематичний моніторинг роботи команди, оцінювання досягнених результатів та внесення необхідних коректив; визначення конкретних ключових показників, що відобразатимуть ефективність команди та її внесок у досягнення цілей; ефективне використання ресурсів для оптимізації продуктивності; розроблення чітких та реалістичних стратегій для досягнення поставлених завдань; встановлення ефективної системи звітності, для оцінювання виконаної роботи та визначення можливостей вдосконалення; підтримання культури постійного вдосконалення, навчання та адаптації до змін у робочому оточенні; заохочення до взаємної відповідальності членів команди за досягнення спільних цілей. Ключовими елементами розвитку та підвищення ефективності роботи КППС є: обмін досвідом, який може відбуватися на регулярних нарадах та зборах; колективне вирішення завдань, яке дозволяє вирішувати певні питання шляхом використання набутих знань та досвіду учасників; сприяння взаємному навчанню через менторські відносини та обмін; створення централізованої бази або платформи, де члени команди можуть ділитися корисною інформацією; розроблення спільних проектів, що сприятиме обміну досвідом та зміцненню співпраці; організація крос-тренінгів та семінарів, де кожен може поділитися своїм досвідом та навчатися від інших; використання формальної та неформальної комунікації задля відкритого обміну інформацією як на офіційних нарадах, так і під час неформальних спілкувань [3]. Впровадження таких практик сприятимуть поглибленню

знань та навичок учасників команди психолого-педагогічного супроводу та підвищать їхню колективну результативність.

Висновок. Отже, для успішної реалізації інклюзивних цілей надзвичайно важливою є командна взаємодія всіх учасників команди психолого педагогічного супроводу, оскільки якісний супровід дитини з ООП залежить від спільної роботи батьків, педагогів та спеціалістів, які взаємодіють в рамках КППС. Ефективна підтримка є важливим чинником для створення оптимальних умов розвитку дитини з ООП в інклюзивному просторі. Тісна співпраця команди психолого-педагогічного супроводу є запорукою для забезпечення повного розвитку учнів, виявлення та вирішення психологічних та педагогічних проблем, а також підтримки їхнього психосоціального благополуччя. Це сприяє створенню оптимального середовища для навчання та особистісного зростання кожного учасника команди супроводу і дитини зокрема.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаяш О.В. стаття “Співпраця фахівців у інклюзивному навчанні як необхідна передумова забезпечення корекційної спрямованості педагогічної роботи” / О. В. Гаяш // “Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами” Збірник наукових праць. 2015. № 12. С. 99-113.

2. Державна служба якості освіти, проєкт «Супровід урядових реформ в Україні» (SURGe) посібник «Впроваджуємо інклюзію у закладі освіти». https://sqe.gov.ua/wpcontent/uploads/2023/09/Inclusion_zaklad_osvity_SQE-SURGe_2023.pdf. 2023. 85 с.

3. Дмитрієва О.І. Труднощі взаємодії фахівців ІРЦ з батьками дітей з особливими освітніми потребами. Психолого-педагогічний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної та інклюзивної освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 9 листопада 2021 р. / за ред. Т.О.Докучиної, О.І. Дмитрієвої. Кам’янець-Подільський : Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2021. 266 с. С.84-86.

4. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Інклюзивна освіта: від основ до практики: монографія. Київ : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).

5. Наказ № 609 від 08.06.2018 «Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти» <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0609729-18>

6. Основи інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник/ за заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ. : «А. С. К.», 2012. 308 с.